

Кожушко С. І.

к.ю.н., доцент, докторант

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАУКА ТРУДОВОГО ПРАВА ЯК ПРАВОВА РЕАЛЬНІСТЬ

Трудове право це «жива», динамічна наука і, як наука, вона слугує основою для пізнавального пошуку. Однією із форм наукового пізнання – систематизації «картини об'єктивного світу» виступає правова реальність – національна правова система, під якою, у науці розуміють «конкретно-історичну сукупність» права, юридичну практику і господарюючу правову ідеологію.

Поняття «наука» має кілька основних значень, із яких Е. В. Колісніченко виділяє, по-перше, під наукою (грецьк. – *episteme*, лат. – *scientia*) сферу людської діяльності (серед інших й ефективна людська діяльність – праксеологія, яка є одним із аспектів наукового пошуку, тобто прикладна законотворчість, практична реалізація права та принципи правової діяльності, правового регулювання *С. К.*), спрямовану на вироблення й теоретичну схематизацію об'єктивних знань про дійсність. У другому значенні наука виступає як результат цієї діяльності – система отриманих наукових знань. По-третє, термін «наука» вживається для позначення окремих галузей наукового знання. По-четверте, науку можна розглядати як галузь культури, що існувала не за всіх часів і не у всіх народів. У ході історичного розвитку наука перетворилася у продуктивну силу суспільства й найважливіший соціальний інститут [1, с. 8].

Свого часу М. М. Алексєєв відмітив, що не можна займатись науковими пошуками доти, доки не впевнений, яким є досліджуваний предмет. У будь-якому науковому дослідженні обов'язково має бути уявлення, чи, принаймні, первісне розуміння того, до якого класу предметів належить явище, що досліджується [2, с. 5].

Кожна наука має свій предмет дослідження, тобто те, що вона вивчає. Науки відрізняються одна від одної саме предметом своїх досліджень [3, с. 47].

Є. О. Мадаєв зазначає, що наука – це сфера людської діяльності, функція якої полягає у виробленні та систематизації об'єктивних знань про дійсність, це одна із форм суспільної свідомості, яка включає в себе як діяльність, що пов'язана з отриманням нових знань, так і результатів – суму знань, що полягають в основі наукової картини світу [4, с. 37] (систематизацію *С. К.*).

На нашу думку, наука трудового права, за сучасних умов розвитку, відбиває правову реальність, у першу чергу, через призму імперативів

(імперативних новел) та правосвідомості. На підтвердження цього слугує вислів Л. І. Спірідонова, що вивчати право – означає вивчати його систему, а вивчати його систему – означає вивчати право із однією з його істотних сторін [5, с. 304].

Право – це система загальнообов’язкових, формально певних юридичних норм, що виражають суспільну, класову волю (конкретні інтереси суспільства, класів і т.п.), встановлюваних і забезпечуваних державою, і спрямованих на врегулювання суспільних відносин [6, с. 35].

Д. І. Дубровський стверджує, що зміст громадської свідомості існує лише у формі внутрішнього суб’єктивного світу безлічі індивідуальних свідомостей. Саме в цьому сенсі суспільна свідомість є ідеальною. Єдиним джерелом новоутворень у суспільній свідомості слугує саме індивідуальна свідомість [7, с. 24].

Усвідомлення прав і свобод – правосвідомості у будь-якому демократичному суспільстві як і в Україні, констатує рівень розвитку правової культури і функціонування правової системи, удосконалення імперативного (нормативного) забезпечення, практичної функціональності правових інститутів і правовідносин та визначає відповідність міжнародним нормам і стандартам тощо.

Основним недоліком сучасної науки трудового права – є непохитна віра в ті догми, які були сформульовані її основоположниками М. Г. Александровим, В. С. Андрєєвим, О. С. Пашковим, А. Е. Пашерстником, В. І. Смолярчуком, О. В. Смирновим та ін. [8, с. 24].

Наука трудового права являє собою сукупність теоретичної систематизації об’єктивних знань (ідей, теоретичних поглядів, суджень тощо), що стосуються правового регулювання трудових та інших, тісно пов’язаних з ними правовідносин, а також способах підвищення ефективності правового регулювання.

Загальновідомо, що система науки трудового права хоч, в основному, й будується у відповідності до системи даної правової галузі, але не збігається з нею – на підставі того, що має дещо ширший предмет і мету.

Саме поняття «предмет» відповідно до спеціалізованого словника «Трудове право» містить визначення предмета трудового права як живої праці [9, с. 244].

З огляду динаміки розвитку суспільних процесів, прикладні результати свідчать, що предмет науки трудового права не може бути сталим, а носить кумулятивний (кумуляція – (латин. *cumulatio* – накопичення)) характер. Модифікація, яка є наслідком еволюції самого наукового пізнання, відбувається відповідно до черговості зміни поняття «трудова діяльність» на «професійну діяльність» – об’єкта дослідження трудового права.

Наука трудового права це певна система, яка має наступні складові – теорія, методологія, методика, техніка досліджень та прикладний аспект впровадження отриманих результатів, який втілений у правову реальність.

Правова реальність, на думку Є. В. Попова, може бути розглянута в декількох аспектах:

інтелектуально-психологічному (правосвідомість, правова наука, правова психологія, звичаї, традиції, емпіричні знання, правова культура);

нормативно-регулятивному (система юридичних норм і правових відносин між соціумами);

соціально-регулятивному (ступінь включеності в правову реальність, реалізація закладених в ній можливостей);

організаційно-діяльному (всі види правової поведінки – правотворчість, правозастосовна та правоохоронна практика, діяльність громадян та органів влади в рамках права) [10, с. 70].

На сьогодні кумулятивний характер еволюції науки трудового права полягає, в першу чергу, у спадкоємності наукового пізнання. У науці відбувається накопичення емпіричної й теоретичної інформації, що в свою чергу викликає істотний перегляд або взагалі відмову від «застарілих істин», які були притаманні певному історичному періоду розвитку, що відповідає сучасній парадигмі трудового права, і, відповідно, в свою чергу, ґрунтується на ідеології трудового права, яка знайшла своє втілення в імперативних новелах.

Таким чином, «картина правової реальності» відображає особливе місце не лише у теоретичному підґрунті, а й у правовій свідомості. «Новонароджене» право втілене у предметі науки трудового права – є суспільні відносини галузі трудового права, що базуються на імперативних нормах (імперативі), які регулюють трудові та інші, тісно пов'язані відносини. Загалом же предмет передує об'єкту трудового права, який являє собою певне «наповнення» системи завдяки теоріям, ідеям, положенням та поняттям тощо.

Література

1. Основи наукових досліджень: конспект лекцій / [Укладач Е. В. Колісніченко]. – Суми: Сумський державний університет, 2012. – 83 с.

2. Алексеев Н.Н. Очерки по теории государства. Основные предпосылки и гипотезы государственной науки / Н. Н. Алексеев. – М. : Моск. науч. изд-во, 1919. – 203 с.

3. Наумкіна С. М. Кожне суспільство має ту науку, яку хоче мати... / С. М. Наумкіна // Філософсько-політологічні студії. Вісник Львівського університету. – Вип. 1. – 2009. – С. 47–52.

4. Мадаев Е. О. Доктрина в правовой системе Российской Федерации [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Евгений Олегович Мадаев. – Иркутск. – 2012. – 254 с.
5. Спиридонов Л. И. Теория государства и права / Л.И.Спиридонов. – М.: Проспект, 1996. – 648 с.
6. Теория государства и права. Краткий курс лекций / [Сост.: И. М. Максимова]. – Тамбов, 2011. – 75 с.
7. Дубровский Д. И. Проблема идеального / Д.И.Дубровский. – М.: Мысль, 1983. – 228 с.
8. Лебедев В. М. Основные направления развития науки трудового права / В. М. Лебедев // Вестник Томского государственного университета. Серия «Право». – 2011. – № 1. – С. 24– 35.
9. Трудовое право: Энциклопедический словарь: 4-е изд / [Ред. кол.: С. А. Иванов и др.]. – М.: Советская энциклопедия, 1979. – 527 с.
10. Попов Е. В. Правовая реальность в современной картине научного мира / Е. В. Попов // Вестник Тюменского государственного университета. – 2011. – № 10. – С. 67–72.

Кожушко, С.І. Наука трудового права як правова реальність [Текст] / С.І. Кожушко // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 178-182.